



ACCOUNTANTSVERSLAG 2019

Gemeente Hilversum

Aan de raad van de
gemeente Hilversum
Postbus 9900
1201 GM HILVERSUM

Onderwerp:
Accountantsverslag 2019

Datum:
DATUM 2020

Kenmerk:
312018008.20.147

Geachte leden van de gemeenteraad,

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2019 van uw gemeente afgerond. De jaarrekening van de gemeente Hilversum is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Met dit accountantsverslag informeren wij u over onze belangrijkste controlebevindingen. Op xx mei 2020 hebben wij de controlebevindingen ook besproken met de wethouder Financiën, de gemeentesecretaris en uw concern-controller. Op 20 mei 2020 en op 27 mei 2020 hebben wij onze bevindingen besproken met de audit- en rekeningencommissie.

Bij de jaarrekening 2019 hebben wij op DATUM 2020 een goedkeurende controleverklaring afgegeven, zowel voor het aspect getrouwheid als voor het aspect rechtmatigheid.

Ons accountantsverslag is bedoeld om u te ondersteunen in de beoordeling van de jaarrekening 2019. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden en diverse besprekingen die wij met uw medewerkers hebben gevoerd. Voor de goede orde vermelden wij dat uw controlerende taak uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad (waarvan de was getekend versie in definitieve vorm via iBabs kan worden verspreid), het college van burgemeester en wethouders en het management van uw gemeente. Op basis van een verzoek van uw zijde kan de “was getekend”-versie van dit accountantsverslag na onze toestemming ook aan anderen verstrekt worden.

Met vriendelijke groet,

Publieke Sector Accountants B.V.

Inhoudsopgave



Contact

De volgende personen kunnen benaderd worden bij vragen met betrekking tot dit accountantsverslag:

Arie Booij

Tel: 06 15092689

Arjan Sallehart

Tel: 06 15092694

1. Onze controleaanpak en de uitkomsten daarbij.....	2
2. Financiële positie en resultaat	7
3. Bevindingen eindejaarscontrole	10
4. Interne beheersing.....	20
5. Overige aangelegenheden.....	26



1. Onze controleaanpak en de uitkomsten daarbij

Reikwijdte van de controle

Met de opdrachtbevestiging van 11 juli 2019 (kenmerk 312018008.19.185) heeft u ons de opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Hilversum.

In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle. Onze controle wordt verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Controlestandaarden en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019.

Tijdens de uitvoering van de oorspronkelijke controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2019 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Controleproces 2019

De oplevering van de jaarstukken was, voor het deel waar het college zelf invloed op had, overeenkomstig de afgesproken planning door het college gerealiseerd. Omdat de Regio Gooi en Vechtstreek circa 1 maand later dan vooraf gepland met informatie over het Sociaal Domein komt, heeft dit voor de afronding van de controle wel tot vertraging geleid. De corona-crisis heeft een behoorlijke impact gehad op de doorlooptijd en voortgang van de controle. Het werken op afstand heeft veel, maar vooral andere afstemmomenten en -structuren tot gevolg gehad. De andere wijze van (moeten) werken heeft voor een belangrijk deel aan onze zijde voor een langere doorlooptijd gezorgd.

Ten opzichte van 2018 vinden wij dat de kwaliteit van de oplevering een forse verbetering liet zien. De tijdige aanlevering, die veelal ook volledig was en vooral van een kwalitatief beter niveau dan vorig jaar, hebben een positieve impact op het controleproces gehad. Een belangrijke reden hiervoor is dat de betrokkenheid vanuit de organisatie bij de totstandkoming van de controle informatie veel groter was dan in voorgaande jaren het geval was. Dat heeft tot gevolg gehad dat uw VIC-team zich vooral bezig kon houden met de kwaliteitstoetsing op deze informatie in plaats van dat zij in de rol van opsteller zaten (zoals voorgaande jaren). Het is van belang dat deze positieve ontwikkeling zich voortzet in het volgende controlejaar. Met uw medewerkers zullen wij het jaarrekeningtraject daartoe evalueren.

Materialiteitsbepaling is overeenkomstig het vastgestelde accountantsprotocol

De maximaal toe te passen marges voor de accountantscontrole zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (het Bado). Op 29 januari 2020 heeft u het “Controleprotocol 2019”, wat van toepassing is op de verslagjaren 2019 tot en met 2022, vastgesteld, waarin u de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie ook bevestigd heeft.

De bij onze controle van de jaarrekening 2019 toegepaste goedkeuringstoleranties bedragen derhalve:

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 2.700.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 8.100.000

In het “Controleprotocol 2019” heeft u tevens de rapporteringstolerantie vastgesteld en deze bepaald op € 125.000.

Onze aanpak is gericht op risico's

Voor de jaarrekeningcontrole 2019 onderkennen wij een aantal risico's en aandachtspunten, die een verhoogd (bruto) risico met zich mee (kunnen) brengen op een materiële fout in uw jaarrekening en die een mogelijke impact op de bedrijfsvoering kunnen hebben. De risico's en aandachtspunten zijn hieronder weergegeven. Opname van een risicogebied of aandachtspunt in deze opsomming betekent niet dat daadwerkelijk sprake is van risico's die zich bij u voordoen, maar zijn enkel bedoeld om aan te geven dat wij hier tijdens onze controle (extra) aandacht aan zullen besteden. Deze aandachtspunten, die wij hebben afgestemd met de auditcommissie in ons startgesprek van 4 november 2019, zijn:

- De voortgang en status van de (noodzakelijke en gewenste) verbeteringen met betrekking tot de kwaliteit van de interne beheersing in relatie tot de af te geven collegeverklaring rechtmatigheid (2021).
- De (wijzigingen) in de fiscale positie Vpb.
- “Veronderstelde risico's” vanuit de voorschriften voor de accountantscontrole. Dit betreft de mogelijkheid die het management heeft om specifieke controlemaatregelen te omzeilen, bijvoorbeeld door memoriaalboekingen of het schattingsproces en de opbrengstverantwoording. De specifieke aandacht voor deze risico's is voorgeschreven vanuit de controlerichtlijnen en is niet uniek voor Hilversum.
- Schattingsposten (waardering activa (inschatting levensduur en restwaarde), grondexploitatie (w.o. gronden Crailo, Egelshoek en Anna's Hoeve) en voorzieningen (voorzieningen voor onderhoud, spaarvoorziening riolering en pensioenvoorziening wethouders))
- De naleving van de (Europese) aanbestedingsregels.
- Risico's en onzekerheden sociaal domein.
- Beheersing van grote projecten.
- De actualiteit van de gevoerde administratie(s), gericht op de betrouwbaarheid van de (tussentijdse) informatievoorziening.
- De follow-up ten aanzien van eerder gerapporteerde aandachtspunten vanuit de interne en externe controle.

- Actualisatie van de (fraude-)risicoanalyse.

Ter voorkoming van een materiële fout in de jaarrekening heeft u voor bovenstaande risicogebieden beheersmaatregelen getroffen. Wij hebben ons bij de controle gericht op de opzet en het bestaan van de door u ingerichte beheersingsomgeving, die deze risico's moeten verkleinen. Voor een toelichting op een aantal onderkende risico's en aandachtpunten verwijzen wij naar het hoofdstuk 'Bevindingen eindejaarscontrole'. Daarnaast verwijzen wij u naar onze bevindingen in het hoofdstuk 'Interne beheersing'.

De audit en rekeningencommissie heeft ons verder verzocht ook aan de volgende onderwerpen aandacht te besteden in onze controle:

- Is sprake van risico's met betrekking tot de investeringen van de gemeente in Crailo en zijn deze adequaat verantwoord in de jaarrekening van de gemeente?
- Zijn er risico's en onzekerheden met betrekking tot het sociaal domein?
- Heeft het verkoopprogramma 2020 vastgoed impact op de waardering van de activa?

Op deze onderwerpen komen wij in dit verslag van bevindingen terug.

De baten en lasten, alsmede balansmutaties, zijn in materiële zin, rechtmatig

Op basis van uw accountantsprotocol en normenkader hebben wij de naleving van het financieel rechtmatigheidskader voor uw gemeente gecontroleerd. Hierbij zijn geen materiële bijzonderheden geconstateerd. Op de programma's 2 – Zorg en 4 – Bestuur is sprake van een overschrijding van de begroting (lasten), echter deze werken niet door in ons rechtmatigheidsoordeel. Daarnaast is sprake van (vijf) kredietoverschrijdingen van in totaal € 155.000 welke niet doorwerken in ons rechtmatigheidsoordeel. Tenslotte is sprake van afwijkingen van de Europese aanbestedingsregels voor een bedrag van € 1.100.000. Deze rechtmatigheidsfouten zijn niet materieel en hebben derhalve geen effect op ons rechtmatigheidsoordeel.

Onze conclusie is derhalve dat de baten en lasten, alsmede de balansmutaties, rechtmatig zijn weergegeven in de jaarrekening 2019.

De jaarrekening voldoet aan het BBV

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Hilversum. Daarnaast vereisen zij van het college van burgemeester en wethouders het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, die vaak – vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken – inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente Hilversum zijn uiteengezet in de jaarstukken in onderdeel 5.2.1 ‘Waarderingsgrondslagen’. In de jaarrekening 2019 hebben zich ten opzichte van 2018 geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in de toegepaste verslaggevingsgrondslagen, die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de baten en lasten en/of de financiële positie van de gemeente.

Wij hebben het door het college van burgemeester en wethouders toegepaste proces voor belangrijke verslaggevingsgrondslagen geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving beoordeeld. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsgrondslagen en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent zijn gebruikt: de jaarstukken voldoen aan het BBV (Besluit begroting en verantwoording).

Geen geïdentificeerde materiële fouten en tekortkomingen in de jaarstukken

Naar aanleiding van onze jaarrekeningcontrole, resteren er geen van materieel belang zijnde ongecorrigeerde afwijkingen of onzekerheden. Door ons gerapporteerde bevindingen zijn derhalve niet materieel (dus hebben geen invloed op de strekking van onze controleverklaring), maar zijn naar onze mening vooral van belang voor uw beoordeling van de jaarstukken en de verdere kwaliteitsverbetering van de administratieve organisatie en interne beheersing.

Voor de niet materiële fouten en tekortkomingen in de jaarstukken verwijzen wij u naar de diverse onderdelen van dit rapport.

Goedkeurende controleverklaring

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening 2019 van de gemeente Hilversum een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeente Hilversum op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2019 zoals deze door de raad is vastgesteld op 29 januari 2020. Hierbij geldt als voorwaarde dat de door ons gecontroleerde jaarrekening ongewijzigd door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Wij verzoeken u derhalve ons een door voorzitter en de griffier ondertekend besluit van de vastgestelde jaarrekening te verstrekken. Mochten nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve versie van de jaarrekening dan dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

In de controleverklaring hebben wij een paragraaf opgenomen waarin wij de nadruk leggen op de in de algemene beschouwingen, de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing en in de “Gebeurtenissen na balansdatum” (paragraaf 5.2.4 van de jaarstukken) opgenomen uiteenzetting van het college van burgemeester en wethouders over de mogelijke financiële impact voor de gemeente Hilversum van de uitbraak van het coronavirus. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

CONCEPT

2. Financiële positie en resultaat

De vermogenspositie van uw gemeente neemt af

In het Bbv, de verslaggevingsregels voor gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen (dat bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves) worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2019 bedraagt € 13.281.000 nadelig. Per saldo is tussentijds € 11.104.000 aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 € 2.177.000 nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	2019	2018	2017
Eigen vermogen per 1 januari	92.350	96.048	98.096
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 11.104	-/- 9.324	-/- 7.797
Gerealiseerd resultaat (-/- = nadelig)	-/- 2.177	3.650	5.747
Totaal ('gerealiseerd saldo van baten en lasten')	-/- 13.281	-/- 5.674	-/- 2.049
Rechtstreekse vermogensmutatie i.v.m. verantwoording revolverende fondsen		1.976	
Eigen vermogen per 31 december	79.069	92.350	96.048

NB: door afronding op € 1.000 kunnen geringe afrondingsverschillen of afwijkingen van de jaarstukken ontstaan.

De tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de stortingen in en onttrekkingen uit de reserves, in overeenstemming met de besluiten van uw gemeenteraad.

Resultaat 2019 is beïnvloed door reservemutatie(s)

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 circa 24 % van het balanstotaal (2018: circa 28 % van het balanstotaal). Zowel in absolute als in relatieve zin is het vermogen dus gedaald. In de toelichting op balans (paragraaf 5.2.5) bij het onderdeel eigen vermogen van de jaarrekening alsmede in onderdeel 5.4 (Staat van reserves) geeft het college een nadere toelichting op de mutaties in het eigen vermogen over het jaar 2019. Wij verwijzen u naar deze toelichting.

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de bestuurlijke besluitvorming. Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende:

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	257.166	
Totale lasten	270.447	
Gerealiseerde saldo van baten en lasten (nadelig)		13.281
Af: stortingen in reserves	288	
Bij: onttrekkingen aan reserves	11.392	
Saldo mutaties reserves, per saldo onttrokken		11.104
Gerealiseerd resultaat (nadelig)		2.177

De exploitatie over 2019 laat een nadelig gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten van € 13.281.000 zien, ten opzichte van een begroot (na wijziging) nadelig saldo van € 11.638.000. Dit is een nadeel van € 1.643.000 miljoen. Het gerealiseerde nadelig resultaat ad € 2.177.000 is afzonderlijk op de balans onder het eigen vermogen opgenomen.

In de jaarstukken wordt op diverse plaatsen een nadere toelichting gegeven op de totstandkoming van het resultaat en worden de verschillen tussen de begroting (na wijziging) en de gerealiseerde baten en lasten verklaard. Wij verwijzen u hiervoor naar

Het college van burgemeester en wethouders kwalificeert het weerstandsvermogen als goed om de onderkende risico's af te kunnen dekken

hoofdstuk 4.2. Voor de verschillenanalyse verwijzen wij u tevens naar de toelichting op de programmaverantwoording (onderdeel "Financiële analyse" per thema) waarin per thema de belangrijkste verschillen nader zijn geanalyseerd.

Het nadelige exploitatieresultaat 2019 (vóór bestemming) is mede ontstaan na een aantal incidentele baten en lasten. Door het effect van de incidentele baten en lasten buiten beschouwing te laten, ontstaat meer inzicht in de reguliere baten en lasten. Het inzicht in de reguliere baten en lasten is van belang, omdat het een betere indicatie geeft van de toekomstige baten en lasten, overigens zonder rekening te houden met beleidswijzigingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten is in hoofdstuk 4.3 inzicht in de incidentele baten en lasten gegeven. Korteheidshalve verwijzen wij u naar deze uiteenzetting.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling, zie de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing) heeft het college bepaald op **€ 95,6 miljoen** (2018: € 102,5 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is derhalve ten opzichte van 2018 gedaald.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing heeft het college een opsomming gegeven van ingeschatte risico's. Deze cumuleren voor 2019 tot een bedrag van **€ 3,9 miljoen** (2018: € 4,1 miljoen). Ten opzichte van 2018 is sprake van een daling van de gekwantificeerde risico's. Hierbij is het belangrijk om stil te staan bij de vooralsnog niet te kwantificeren risico's als gevolg van de uitbraak van het corona-virus. Zoals eerder gemeld heeft het college (in de algemene beschouwingen, de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing en in de "Gebeurtenissen na balansdatum" (paragraaf 5.2.4 van de jaarstukken)) een toelichting opgenomen inzake de onzekerheden en de mogelijke financiële impact voor de gemeente Hilversum van de uitbraak van het coronavirus. Deze uiteenzettingen zijn naar onze mening van belang voor uw kwalitatieve beoordeling van het weerstandsvermogen en de onderkende risico's.

De inventarisatie van risico's geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen. Daarbij wordt een inzicht gegeven in de (naar de inschatting van het college) belangrijkste risico's voor uw gemeente. Ook zijn de aan deze risico's gekoppelde beheersingsmaatregelen opgenomen en wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van grootste risico's. Het college heeft op basis van deze risico-inventarisatie en de beschikbare weerstandscapaciteit een kwalificatie aan het weerstandsvermogen gegeven. Deze kwalificatie is gebaseerd op een ratio waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door het benodigde weerstandsvermogen (gekwantificeerde risico's). Het college kwalificeert het weerstandsvermogen in de jaarstukken 2019 als "uitstekend".

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie, de onderkende risico's en de kwantificering daarvan verwijzen wij u naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van uw jaarstukken 2019. Overigens merken wij hierbij op dat deze cijfers niet aan accountantscontrole of een beoordelingsopdracht zijn onderworpen.

3. Bevindingen eindejaarscontrole

Aandachtspunten audit- en rekeningencommissie

De audit en rekeningencommissie heeft ons verzocht aan de volgende onderwerpen aandacht te besteden in onze controle:

Risico's met betrekking tot de investeringen van de gemeente in Crailo en de verantwoording in de jaarrekening van de gemeente

Gemeente Hilversum heeft eind december 2017 in samenwerking met gemeenten Gooise Meren en Laren de grondpositie Crailo verworven om daar vervolgens een grondexploitatie te openen. Doordat de grondexploitatie in een samenwerkingsverband wordt gevoerd, dient gemeente Hilversum periodiek na te gaan of sprake is van een bijstortverplichting in een eventueel verlies van de samenwerking. Vooralsnog is dit niet het geval. Wij verwijzen u ook naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, waar het college in het onderdeel "Risicoprofiel" bij nummer 15 inzicht geeft in de actuele risico's. Gelet op de recente actualisatie van de grondexploitatie (deze geeft een voordelig saldo (eindwaarde) van € 3,46 miljoen, bestaat momenteel geen bijstortverplichting. Wel heeft het college aangegeven dat mogelijk sprake is van een aantal kwalitatieve risico's die niet nader te kwantificeren zijn. Voor uw grip op de verbonden partij is het belangrijk dat u regelmatig geïnformeerd wordt over de voortgang van de exploitatie en de actualisatie van de onderkende risico's.

Op verzoek van de Stuurgroep Crailo heeft de gemeente Hilversum met ingang van 1 januari 2018 opgetreden als procuratiehouder en zorggedragen voor de voorfinanciering van de voorbereidingskosten, de bijhorende opdrachtverleningen aan derden en de administratievoering. Deze voorfinanciering heeft doorgelopen tot en met 31 december 2018. Dat was namelijk het moment dat de GEM Crailo over eigen middelen beschikte. Per die datum zijn, in 2019, de voorbereidingskosten en – baten overgedragen aan GEM Crailo voor, per saldo, een bedrag van € 1,4 miljoen. Bij deze overdracht hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Het exploitatierisico is daarmee afgewikkeld voor uw gemeente.

Risico's en onzekerheden met betrekking tot het sociaal domein

Hiervoor verwijzen wij naar het onderdeel "Risico's en onzekerheden in het Sociaal domein" verderop in dit hoofdstuk van ons accountantsverslag.

Impact verkoopprogramma 2020 vastgoed op de waardering van de activa

Op basis van voortschrijdend inzicht is het beleid van uw gemeente om in de toekomst 27 gebouwen te verkopen. Deze zullen door het college gefaseerd op de markt worden gebracht. Door het college is vastgesteld dat, gelet op de boekwaarde van de te verkopen panden, de voorgenomen verkoop geen impact op de waardering van deze gebouwen in de jaarrekening 2019 (dit blijft de historische kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen). Wij kunnen ons vinden in deze analyse.

**Activering
voorbereidingskosten niet
zonder risico**

Op de balans zijn per 31 december 2019 onder de immateriële vaste activa (kosten van onderzoek en ontwikkeling; voorbereidingskosten) de sloopkosten van het voormalige GAK-gebouw geactiveerd voor een bedrag van € 843.000. Op deze kosten wordt vooralsnog niet afgeschreven, omdat u voornemens bent deze kosten in te brengen in een toekomstige, nog op te stellen en door u vast te stellen grondexploitatie.

Het Bbv staat het activeren van voorbereidingskosten toe, wanneer voldaan wordt aan de volgende voorwaarden uit de notitie grondexploitatie van de commissie Bbv:

1. de kosten moeten passen binnen specifieke (wettelijke) definities; en
2. de kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa; na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie en kunnen dan daarin worden ingebracht, dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat; en
3. plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, moeten bestuurlijke instemming hebben, blijkend uit een raadsbesluit.

Wanneer dit niet het geval is (of wanneer in de periode ervoor blijkt dat alsnog geen grondexploitatie zal worden geopend) dienen de kosten alsnog en direct ten laste van het resultaat gebracht te worden. Wij adviseren u derhalve om te bewaken dat deze termijn gerealiseerd wordt. Tevens is het van belang de thans geactiveerde kosten mee te nemen in de nog op te stellen grondexploitatie, omdat deze impact hebben op de waardering en het toekomstige resultaat van de nog te openen grondexploitatie. In het geval deze verlieslatend blijkt te zijn, dient uiteraard voor het verwachte verlies een voorziening gevormd te worden ten laste van het resultaat.

**Spaarvoorziening riolering
ingezet**

In de begroting 2019 heeft de raad bepaald dat de spaarvoorziening riolering in de jaarrekening 2019 ingezet wordt om de boekwaarde van de riolering waarmee in deze voorziening (vanaf 1997) was gespaard, af te boeken. In de jaarrekening 2019 is derhalve de voorziening aangewend en zichtbaar in mindering gebracht op de boekwaarde van investeringen (zie toelichting op de balans en toelichting in paragraaf 5.5). De lagere boekwaarde zal vanaf nu worden doorgerekend in de kapitaallasten (positief effect).

Vanaf 2020 is in de jaarrekening de voorziening niet meer zichtbaar; per dan gespaarde bedragen zullen direct ingezet worden ter vermindering van de investeringen in ieder jaar.

**De grondexploitaties zijn
geactualiseerd en (waar
noodzakelijk) bijgesteld**

Een belangrijk risico dat wij onderkennen in het kader van de jaarrekeningcontrole is de waardering van de grondexploitaties. De grondexploitaties hebben ultimo 2019 een (netto) boekwaarde van circa € 8,0 mln. en zijn daarmee ten opzichte van 2018 circa € 1,2 mln. afgenomen.

De grondexploitatie is één van de posten die het meest gevoelig is voor de economische ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld een stagnerende vraag of dalende prijzen. Hierdoor kan het verwachte resultaat van een project (fors) afnemen of zelfs omslaan in een

verwacht verlies, maar bij een voorspoedige realisatie van verkopen (voorlopen op plan) is juist weer sprake van een voordelig effect. Voor een nadere onderbouwing van de ontwikkelingen met betrekking tot de grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf “Grondbeleid” in het jaarverslag. Daarin worden ontwikkelingen in de complexen, de prognoses voor de komende jaren en de mogelijke risico’s nader toegelicht. Daarnaast zijn op 6 mei 2020 de geactualiseerde grondexploitaties aan de raad aangeboden en vastgesteld, waar wij naar verwijzen.

De controle van de grondexploitatie vraagt veel aandacht, vanwege de (hoge mate van) schattingonzekerheid die met de (waardering van de) jaarrekeningpost samenhangt. Wijzigingen in de uitgangspunten die bij het doorrekenen van grondexploitaties gehanteerd zijn veelal van (substantiële) invloed op de financiële uitkomst van de grondexploitatie. Ook hebben (op projectniveau) de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten, inclusief de timing daarvan, mogelijk invloed op de waardering. Op basis van onze controle brengen wij het volgende onder uw aandacht:

Resultaatprognose Anna’s Hoeve is bijgesteld o.b.v. actualisatie grondexploitatie

Anna’s Hoeve zal, op basis van de huidige inschatting van het college, doorlopen tot en met 2022. De einddatum is hiermee, ten opzichte waarvan in de jaarrekening 2018 nog werd uitgegaan, met één jaar verlengd. De impact van de actualisatie is, dat het verwachte resultaat 2018 van circa € 6 miljoen daalt naar circa € 4,7 miljoen. De belangrijkste oorzaak van deze daling is de inschatting van lagere nog te realiseren verkoopopbrengsten. Het college heeft voor deze inschatting een taxatie laten uitvoeren en (voorzichtigheidshalve) de laagste inschatting (range verkoopopbrengst is € 1,6 miljoen - € 3,1 miljoen) doorgerekend in de verwachte eindwaarde. Na de aanbesteding van de gronduitgifte (ontwikkelaar) zal de exacte prijs bekend zijn en worden doorgerekend in de actualisatie (voor onder andere de jaarrekening) 2020. Een bijkomend effect is dat eerder genomen winst te hoog is geweest. De lagere verwachte totale verkoopopbrengsten hebben een nadelig effect gehad op de eerder berekende tussentijdse winst voor een bedrag van € 76.000. Deze is in de jaarrekening 2019 “teruggenomen”.

Blijft de exploitatie Egelshoek bewaken

Het geïnvesteerd vermogen in de exploitatie Egelshoek bedroeg 31 december 2018 €501.000. Deze kosten waren geheel gedekt uit de, in 2018 getroffen, voorziening planexploitaties. Op basis van het verwachte verlies was de voorziening ultimo 2018 voor een bedrag van in totaal € 2.905.000 getroffen. Hiervan was € 501.000 in minder gebracht op de gemaakte kosten. Het restant (€ 2.404.000) was credit op de balans gepresenteerd onder de voorzieningen.

Op basis van de actualisatie van de grondexploitatie in 2020, is, ten laste van het boekjaar 2019, een bedrag van € 164.000 aanvullend in de voorziening planexploitaties gestort, zodat hierin € 2.568.000 resteert voor het saldo van nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten.

	Het saldo van de gerealiseerde baten en lasten in deze grondexploitatie over het jaar 2019 bedraagt € 2.638.000. Van dit bedrag is € 2.568.000 ten laste van de voorziening gebracht, welke daarmee nihil is geworden. Het resterende bedrag ad € 70.000 is verantwoord onder de bouwgronden in exploitatie. Het college verwacht dit bedrag mogelijk nog te kunnen dekken uit toekomstige nog te realiseren baten. De meest recente actualisatie van de grondexploitatie geeft echter aan dat de nog te maken kosten op circa € 261.000 zijn ingeschat en de nog te verwachten opbrengsten op € 270.000. Het verwacht resultaat is dan € 61.000 nadelig (eindwaarde). Wij adviseren u de (financiële) voortgang van de exploitatie te blijven bewaken. Bij tegenvallers zal in 2020 aanvullend voorzien (moeten) worden.
Afname verwachte Vpb-schuld	Ultimo 2018 had het college ingeschat dat mogelijk sprake was van een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting (Vpb) van € 468.000. Op basis van het gerealiseerde fiscale resultaat over 2019 (€ 634.000 nadelig) is deze inschatting (als gevolg van verliescompensatie) met een bedrag van € 146.500 neerwaarts bijgesteld (19 % van € 200.000 + 25 % van € 434.000). De fiscus heeft vooralsnog geen definitief standpunt ingenomen met betrekking tot eerdere aangiften en er heeft (nog) geen onderzoek door de belastingdienst plaatsgevonden. Uw gemeente loopt derhalve enig risico met betrekking tot de fiscale positie en de af te dragen last. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag en paragraaf 4.2 van de jaarrekening is dit toereikend toegelicht.
Actieve sturing op invordering belastingvorderingen geeft (meer) inzicht	In 2019 is actief door het college gestuurd op invordering van openstaande belastingvorderingen. Dit heeft onder meer geleid tot het afboeken van vorderingen voor een bedrag van € 975.000. Het saldo na afboeken van de oninbare vorderingen bedroeg € 455.000. Omdat het college inschatte dat het resterend risico op oninbaarheid € 1.135.000 bedroeg, is in de jaarrekening 2019 een aanvullende dotatie aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren gedaan van € 680.000. Met de raadsinformatiebrief 2020-20 is de raad hierover door het college geïnformeerd. Vooralsnog is de voorziening met deze dotatie op het “noodzakelijke” niveau gebracht. Het mogelijke risico op een hogere mate van oninbaarheid als gevolg van het door u getroffen corona-maatregelenpakket is hierin niet verdisconteerd, omdat dit (vooralsnog) niet in te schatten is. Het college heeft dit toegelicht in de jaarrekening en zal de mogelijke effecten later bekend maken en met u delen.
Effect rekenrente in de Pensioenvoorziening verwerkt	Uw gemeente betaalt voor (gewezen) wethouders in de periode voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd premies aan een verzekeraar waarmee in principe voldoende kapitaal opgebouwd moet (kunnen) worden om vanaf het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd de pensioenuitkeringen uit te betalen. Op het moment van bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd laat uw gemeente het opgebouwde kapitaal aan zichzelf uitkeren en vormt hiervoor een pensioenvoorziening, waaruit de pensioenuitkeringen worden betaald.

**Informatiewaarde paragraaf
onderhoud Kapitaalgoederen
kan versterkt worden**

Voor zowel de pensioenen in opbouw als de reeds ingegane pensioenen is een aantal factoren van invloed op de voorziening die ultimo elk boekjaar benodigd is. Daarvan zijn met name de behaalde beleggingsresultaten, de levensverwachting en de voorgeschreven rekenrente van belang. Uw gemeente laat, om de juiste omvang van de voorziening te bepalen voor de ingegane pensioenen, jaarlijks een actuariële berekening maken als onderbouwing voor de voorziening. Deze berekeningen gaven aan dat in 2019 € 750.000 in voorziening pensioenverplichtingen wethouders gestort moest worden (geraamd was € 100.000). De belangrijkste oorzaak is verlaging van de voorgeschreven rekenrente naar 0,29 %.

Voor de wethouders voor wie het pensioen nog niet is ingegaan betaalt u premies bij een verzekeraar. Jaarlijks verstrekt de verzekeraar een overzicht van de met premies opgebouwde tegoeden en de op basis van actuariële benodigde tegoeden. Een eventueel tekort wordt door uw gemeente voorzien. In de concept-jaarrekening was uitgegaan van de berekende tekorten op basis van de (relatief hoge) rekenrente van 2019. Daarmee werd een afwijkende grondslag gehanteerd als voor de reeds ingegane pensioenen. Op basis van een (niet actuariële) benadering heeft het college de benodigde voorziening alsnog ingeschat op de basis van de lagere rekenrente van 0,29% en daarmee een uniforme berekeningswijze gerealiseerd. De benodigde extra dotatie aan de voorziening voor dit deel van de pensioenen nam daardoor met circa € 340.000 toe, welk bedrag ten laste van het jaarresultaat 2019 extra aan de voorziening is gedoteerd.

Op basis van actuariële berekeningen zal volgend jaar blijken of deze extra toevoeging passend is geweest.

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen in uw jaarstukken gaat het college in op de onderhoudsmaatregelen waarmee kapitaalgoederen gedurende de levensduur op een bepaald kwaliteitsniveau worden gehouden. In deze paragraaf maakt het college ook een vergelijking tussen de voorgenomen onderhouds- en investeringsprojecten die in de begroting zijn opgenomen en welke projecten zijn uitgevoerd (mede in financiële zin).

Wat opvalt is dat alle projecten die in de begroting zijn opgenomen ook in 2019 tot uitvoering zijn gekomen. De werkelijke uitgaven zijn echter in de meeste gevallen (veel) lager dan begroot. De reden hiervoor is dat in de begroting de geplande projecten die gestart zullen worden in 2019 zijn opgenomen, voor de totale verwachte kosten van deze projecten. De uitvoering van deze projecten kent veelal een doorlooptijd van meerdere jaren. In de jaarstukken zijn (logischerwijs) alleen de uitgaven in 2019 voor deze projecten opgenomen. Daarmee zijn de uitgangspunten voor de financiële verantwoording in de begroting (gehele projectperiode) en realisatie (jaarlaag) niet gelijk.

Omdat de begroting en jaarstukken 2020 zich (alleen) richten op projecten die in 2020 starten en de realisatie daarvan, brengt deze werkwijze met zich mee dat u via de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen de komende jaren geen informatie krijgt over de totale afwikkeling van de projecten die gestart zijn in 2019 in de jaren 2020 en 2021. Eveneens heeft u via deze paragraaf geen inzicht gehad in de afwikkeling van in 2017 en 2018 gestarte projecten. Wij adviseren u na te gaan hoe de informatiewaarde van de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen op dit aspect versterkt kan worden.

Afwijkingen Europees aanbesteden werken niet door in het rechtmatigheidsoordeel

Uit de uitgevoerde (interne) controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn onrechtmatigheden vastgesteld voor een bedrag van € 1.100.000. Gelet op de omvang van dit bedrag heeft deze rechtmatigheidsfout geen effect op de strekking van de controleverklaring. De fouten hebben betrekking op contracten welke Europees aanbesteed hadden moeten worden, die (in voorgaande jaren) zijn aangegaan en in 2019 nog doorlopen of verlengd zijn.

Binnen uw gemeente zijn vakafdelingen zelfstandig bevoegd (decentraal) tot het inkopen van diensten, leveringen en werken. Doordat inkopen decentraal plaatsvinden bestaat het risico dat, vanuit perspectief van de gemeente, een onjuiste aanbestedingsvorm wordt toegepast. Hierdoor bestaat in opzet een groter risico dat de (Europese) aanbestedingswet niet wordt nageleefd of dat aanbestedingen niet overeenkomstig uw eigen beleid plaatsvinden.

Om het risico te verlagen voert het team inkoop daarom periodiek overleg met de vakafdelingen over de gerealiseerde en geplande inkopen van diensten, leveringen en werken. Op basis van deze periodieke overleggen wordt door het team inkoop een aanbestedingskalender opgesteld voor diensten, leveringen en werken die Europees aanbesteed moeten worden om te waarborgen dat inkopen via een juiste aanbestedingsvorm plaatsvinden. Daarnaast voert de VIC periodiek een interne spendanalyse uit. In opzet zijn dit goede interne beheersmaatregelen die de kans op (nieuwe) fouten moeten verkleinen.

Wij benadrukken de urgentie om het proces van Europese aanbesteding van diensten en leveringen strikter te borgen. Het gaat hierbij vooral om het in kaart brengen en tijdig uitzetten van acties op oudere - vaak stilzwijgend doorlopende - contracten met leveranciers en het nauwkeurig en reëel ramen van de verwachte contractprijs voordat het aanbestedingsproces wordt opgestart. Wij verwijzen u verder naar onze managementletter.

Risico's en onzekerheden in het Sociaal domein

Volgt na verwerking cijfers Regio

Begrotingsrechtmatigheid is adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

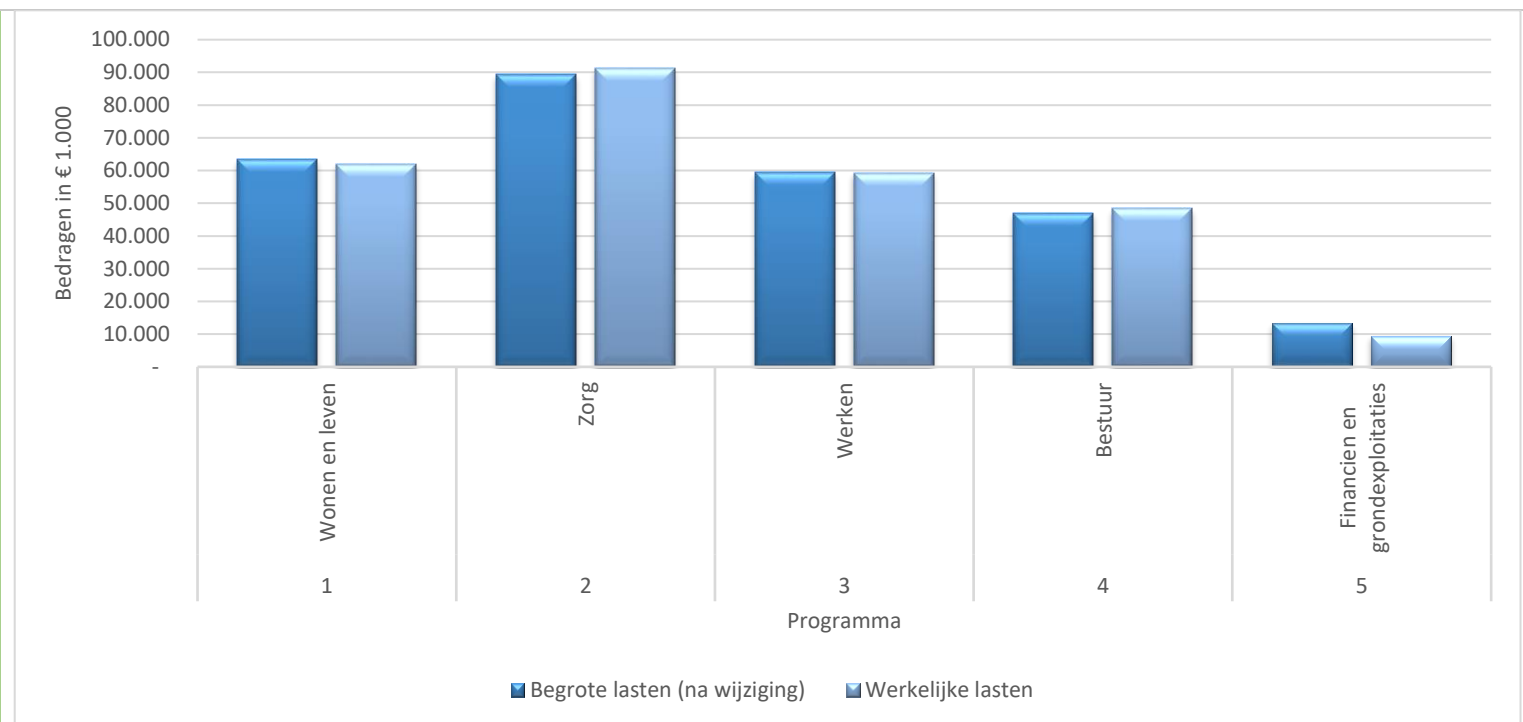
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota van de Commissie BBV. Een belangrijk uitgangspunt is dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat de gemeenteraad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat de gemeenteraad geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden afgegeven. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. Daarnaast moet de accountant deze kostenoverschrijdingen – waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat de gemeenteraad deze nog dient te autoriseren – in het verslag van bevindingen aan de orde stellen. Extra lasten die zijn gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden, terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij de gemeenteraad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig en tellen mee in het oordeel van de accountant. Dit is bij uw gemeente overigens niet aan de orde.

Begrotingsafwijkingen werken niet door in de controleverklaring

In totaal heeft uw gemeente € 272,4 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover € 270,4 miljoen aan werkelijke lasten in 2019. Dit is in totaal een onderschrijding van € 2 miljoen (0,7%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 260,8 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 257,2 miljoen aan werkelijke baten in 2019. Dit is in totaal een onderschrijding van € 3,6 miljoen (1,4%). Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten komt daarmee op € 13,3 miljoen nadelig.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen op het niveau waarop de gemeenteraad de begroting autoriseert. In uw geval is dat op programmaniveau en geeft dit het volgende beeld:



Er is derhalve sprake van overschrijdingen op de programma's **Zorg** en Bestuur. De totale overschrijding bedraagt **€ 3.335.000** op deze programma's. In de jaarrekening heeft het college in de toelichting op de jaarrekening in het onderdeel "Begrotingsrechtmatigheid" inzicht gegeven in de begrotingsafwijkingen per programma.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van deze overschrijdingen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten, waar het college in paragraaf 4.2.6 een analyse van de begrotingsafwijkingen en de begrotingsrechtmatigheid 2019 heeft opgenomen.

De overschrijdingen zijn in te delen in de diverse categorieën, zoals ook genoemd in de kadernota van de Commissie BBV. Zoals vermeld is elke lastenoverschrijding op een programma per definitie onrechtmatig, echter hoeft, op basis van uw afwijkingenbeleid, niet elke overschrijding door te werken in het rechtmatigheidsoordeel dat de accountant bij de jaarrekening geeft.

Zoals blijkt uit de analyse van het college is op twee programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren, echter werken deze niet door in het accountantsoordeel. Wij hebben de analyses van het college gevalideerd en kunnen ons hiermee verenigen.

Naast overschrijdingen van lasten, zijn ook op onderdelen meer baten gerealiseerd dan begroot. Over de baten rapporteren wij in deze paragraaf niet, omdat dit geen onderdeel uitmaakt van het criterium begrotings-rechtmatigheid zoals de richtlijnen voorschrijven.

De begrotingsrechtmatigheid omvat ook de overschrijdingen op investeringskredieten. Deze heeft zich in 2019 voor een totaalbedrag van € 155.000 voorgedaan. Deze afwijking telt, gelet op de bepalingen hieromtrent uit uw financiële verordening, niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

Wet normering topinkomens (WNT) – verantwoording en anticumulatie bepaling

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd. Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

Wij hebben de juistheid en volledigheid van de WNT toelichting zoals opgenomen in de jaarrekening gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen. In 2019 is voor geen van de topfunctionarissen en overige medewerkers sprake van een overschrijding van de grensbedragen. Bij de controle van de WNT-verantwoording 2019 stelden wij wel vast dat geen sprake was van (zichtbare) interne controle op de opgestelde WNT-verantwoording zoals bedoeld in onderdeel 2.2.2. van de Regeling Controleprotocol 2019. Wij adviseren u in het vervolg, de daar genoemde (en door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verwachte) maatregelen van interne beheersing zichtbaar te maken.

Met ingang van boekjaar 2018 dienen ook de ontvangen vergoedingen die bij andere WNT plichtige instellingen zijn ontvangen te worden verantwoord in de WNT verantwoording. Aangezien het voor ons niet mogelijk is de volledigheid vast te stellen van de dienstbetrekkingen en de ontvangen vergoedingen, is in het WNT controleprotocol opgenomen dat wij de anticumulatiebepaling niet hoeven te controleren. In onze controleverklaring is dit ook als zodanig toegelicht. De naleving van de anticumulatiebepaling maakt derhalve geen onderdeel uit van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Verantwoording van lasten in het juiste jaar

Bij de controle stelden wij vast dat voor een bedrag aan lasten van circa € 41.000 in het boekjaar 2020 is verantwoord, terwijl dit kosten betreft die hadden moeten worden toegerekend aan het boekjaar 2019. Het resultaat 2019 is hiermee positief beïnvloed. Uw VIC-team heeft deze fout geanalyseerd en is tot de conclusie gekomen dat sprake is van een incidentele fout. Dat houdt in dat een dergelijke fout vaker voor kan komen. Wij hebben aanvullende controlewerkzaamheden verricht en zijn tot de conclusie gekomen dat geen sprake kan zijn van een resterende materiële fout in 2019. Wij adviseren u toe te zien op de juiste verantwoording van lasten in het juiste boekjaar.

Actualiseer uw M&O-beleid

In de kadernota rechtmatigheid (commissie BBV) doet de commissie BBV de aanbeveling om een overkoepelend beleidsstuk voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) op te stellen. Deze bevat naast de filosofie, algemene uitgangspunten en risicoanalyse ook maatregelen ter voorkoming en afdoening. Wanneer de accountant vaststelt dat het M&O-beleid (op onderdelen) niet actueel is en/of vaststelt dat de er geen M&O-beleid bestaat of het M&O-beleid feitelijk niet wordt nageleefd, rapporteert de accountant dat in het verslag van bevindingen. Dit weegt niet mee naar het oordeel van de accountant over de financiële rechtmatigheid.

Binnen uw gemeente is een dergelijk beleid aanwezig. Dit beleid dateert van 2012 en is nadien niet (meer) geactualiseerd. Wij adviseren u te onderzoeken of, mede als gevolg van het toegenomen beroep op uw gemeente vanuit uw burgers en andere belanghebbenden als gevolg van de corona-crisis, het wenselijk is om uw M&O-beleid te actualiseren. Wij hebben overigens vernomen dat hiertoe inmiddels initiatieven zijn genomen door uw gemeente.

4. Interne beheersing

Kernboodschappen interim- controle

In onze managementletter van 17 januari 2020 hebben wij het college van burgemeester en wethouders geïnformeerd over onze bevindingen en aanbevelingen gegeven om de financiële bedrijfsvoering verder te verbeteren. De kernboodschappen uit onze interim-controle 2019 die de interne beheersing raken zijn:

- Stel een plan van aanpak op om te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording over 2021. Zie ook het volgende blok in ons accountantsverslag.
- Blijf stappen maken in de doorontwikkeling van uw interne beheersing, onder andere door in te steken op een verdere kwaliteitsverbetering van uw financiële processen en uw ambitie om uw kwaliteitsbeoordeling mede te gaan baseren op een beoordeling van de controlemaatregelen die door de organisatie zelf reeds worden uitgevoerd om relevante risico's af te dekken: van repressieve controles met "bevindingen achteraf" naar zekerheid aan de voorkant. Zie ook het volgende aandachtspunt. Verder hebben wij het college aandacht gevraagd om de zogenaamde scoping te actualiseren voor 2020, procesbeschrijvingen blijvend te actualiseren, een overkoepelend intern controleplan op te stellen, wat ook meebeweegt met de stappen die uw organisatie maakt, de follow up van bevindingen uit de interne- en externe controle te blijven monitoren en een frauderisicoanalyse uit te voeren en deze te verbinden met de interne controle.
- In het kader van de doorontwikkeling van de organisatie is een heroriëntatie van taken, rollen en verantwoordelijkheden van de zogenaamde eerste, tweede en derde lijn van belang. Als we kijken naar de huidige organisatie zien wij dat uw gemeente nog zoekende is hoe zij de tweede lijn adequaat kan inrichten. Bijvoorbeeld hoe de rol van de verbijzonderde interne controle past binnen het borgen van de maatregelen in de eerste lijn zonder gelijk op te schuiven naar een controle in de derde lijn. Anderzijds zien we dat de derde lijn een belangrijke rol heeft in de externe verantwoording en goede stappen zet. Wel zien we dat zij zich ook nog bezig houdt met het oplossen van bevindingen in de eerste lijn, waar idealiter zij een bijdrage zouden willen doen aan de doorontwikkeling van de organisatie. In de eerste lijn, de primaire afdelingen, hebben wij een aantal waarnemingen waar verbetering mogelijk is. Deze zijn hierna opgenomen.
- Ten aanzien van de kwaliteit van de interne beheersing met betrekking tot financiële processen hebben wij het college onder meer de volgende punten onder de aandacht gebracht:
 - Het is voor uw gemeente van belang dat de maatstaven die bepalend zijn voor de hoogte van de algemene uitkering juist en volledig zijn. Met uitzondering van de maatstaven inzake de belastingcapaciteit (WOZ) zijn er geen zichtbare verificaties tussen de aangeleverde maatstaven en de bij de gemeente aanwezige brondocumentaties. Wij hebben het college geadviseerd om bij de aanlevering de maatstaven zichtbaar te controleren door deze te verifiëren met de basisgegevens uit de bronapplicaties.

- Met betrekking tot de juiste en volledige verantwoording van de legesopbrengst van Wabo-vergunningen hebben wij het college geadviseerd om een procedure op te stellen, die duidelijkheid geeft wanneer (bijvoorbeeld boven een bepaald grensbedrag) een opgegeven bouwsom getoetst zou moeten worden en waarop (bijvoorbeeld aan de hand van bouwkompas). Tevens hebben wij het college gewezen op potentiële risico's als gevolg van het ontbreken van functiescheiding tussen het beoordelen van bouwaanvragen en het nemen van besluiten.
- De interne beheersing met betrekking tot inkomende subsidies is in het afgelopen jaar versterkt door het actualiseren c.q. opnieuw opstellen van een centraal inkomend subsidieregister. Uit de (interne) controle is gebleken dat de informatie die in het subsidieregister was opgenomen, niet geheel juist en volledig was. Hier heeft het college actie op ondernomen. Het inkomende subsidieregister heeft als doel een juiste en volledige financiële verwerking van subsidiebatens in de financiële administratie te waarborgen en zal ondersteunend zijn op welke wijze een projectadministratie moet worden ingericht om de voortgang van projecten te monitoren en inzicht te verkrijgen in de subsidiabele kosten. Wij adviseren u deze positieve ontwikkeling te blijven monitoren.
- Met ingang van 2018 maakt het college voor het innen van de parkeeropbrengsten volledig gebruik van de serviceorganisatie Coöperatie ParkeerService U.A. Omdat het college gebruik maakt van de serviceorganisatie, is zij voor de juiste, tijdige en volledige verantwoording van de parkeeropbrengsten voor een belangrijk deel afhankelijk van de informatie die door de serviceorganisatie wordt verstrekt. Een deel van deze informatie wordt gecertificeerd door de accountant van de serviceorganisatie. Echter het oordeel (juistheid) sluit niet geheel aan bij de informatiebehoefte van het college (volledigheid en rechtmatigheid). Wij hebben het college geadviseerd de afspraken voor 2020 (tijdig) aan te scherpen.
- Ten behoeve van de versterking van de interne controle op de memoriaalboekingen hebben wij het college geadviseerd om onderbouwende stukken bij de boekingen op te nemen, waarmee de juistheid en rechtmatigheid afdoende kan worden vastgesteld.
- Er zijn flinke stappen gezet om het vastgoedbeheersysteem (VBS) te vullen. Bekende objecten zijn ingevoerd en tevens is daarvan het bestaan en eigendom intern vastgesteld. VBS zal daarmee op korte termijn onder meer de basis worden voor het in rekening brengen van verhuuropbrengsten. Op dit moment ervaart het college nog dat het vaststellen van de volledigheid van de huuropbrengsten niet eenvoudig is op basis van de informatie die in VBS is opgenomen. De volledigheid van de primaire (objecten)registratie is namelijk nog niet geheel geborgd. Er wordt onderzocht of al de objecten in VBS zijn opgenomen door verbanden te leggen met onder andere het kadaster, uw verzekeringspolissen en WOZ-gegevens. Dit zijn sterke controles, waarvan wij u adviseren deze ook goed vast te leggen en te documenteren. Wanneer deze stap genomen is, ondersteunt VBS in grote mate het juist, tijdig en volledig in rekening brengen van huuropbrengsten. Door periodieke verbanden te gaan leggen tussen de financiële administratie en VBS kan het college tevens de adequate verwerking in de financiële administratie vaststellen.
- Wij hebben het college geadviseerd om te onderzoeken of het zinvol is om documentatie met betrekking tot de prestatielevering bij de factuur op te nemen in Key2. Daarmee versterkt u de (zichtbare) interne controle op de rechtmatigheid van de uiteindelijke betaling. In dit verband adviseerden wij tevens om te onderzoeken of, op basis van een risico-inschatting, het mogelijk zinvol is om het beleid hieromtrent te heroverwegen of op te stellen. Wij denken dat een meer risico-gerichte benadering rond de verplichte vastlegging van documentatie voor de

prestatielevering relevanter en effectiever kan zijn. Hiervoor dienen dan wel duidelijke richtlijnen te worden opgesteld en gecommuniceerd met uw medewerkers. Voor posten waar u op voorhand geen risico ziet in de prestatielevering kan dan volstaan worden met de digitale autorisatie (en eventuele korte toelichting) en zou dan geen onderbouwende documentatie in uw administratie worden opgenomen. Voor de risicovolle(re) posten dient u er dan uiteraard strikt op toe te zien dat de documentatie wel aanwezig is.

- De rechtmatigheid van aanbestedingen is niet voldoende preventief geborgd. Het college dient in de huidige werkwijze achteraf (nog) vast te stellen of de inkopen rechtmatig zijn aanbesteed. Zie ook hoofdstuk 3 van ons accountantsverslag.
- De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in uw en onze controleaanpak en -uitvoering. In voorgaande jaren is door ons en uw voorgaande accountant gerapporteerd over aandachtspunten in de IT-omgeving. In 2019 is gestuurd op de opvolging van de adviezen over de verbetering van de IT-omgeving. In eerste instantie is een onderzoek naar de IT General Controls uitgevoerd. Daarbij is vastgesteld in hoeverre opvolging aan eerder gegeven adviezen is gegeven en zijn de nog aanwezige aandachtspunten benoemd. Uw medewerkers verwachten dat in 2020 de thans openstaande adviezen zijn opgevolgd. Daarnaast is inmiddels een onderzoek uitgevoerd naar enkele controls voor de transactiestroom betalingen. Daarbij is vastgesteld dat controls over het algemeen voldoende robuust zijn en ook werken. Er is één aanbeveling gedaan rondom autorisaties van betalingen in de bankapplicatie. Ons is medegedeeld dat u hier reeds opvolging aan heeft gegeven. Voor 2020 is staat inmiddels het onderzoek op het proces belastingen c.q. de applicatie Key2Belastingen gepland.

Wanneer de laatste aanbevelingen zijn opgevolgd, dan zou een logische vervolgstap kunnen zijn om in 2020 of 2021 een integrale toetsing van de betrouwbaarheid van het systeem van geautomatiseerde (financiële) gegevensverwerking uit te voeren. Daarmee verkrijgt u een integraal inzicht of uw geautomatiseerde gegevensverwerking voldoet aan de eraan te stellen eisen in het kader van de interne en externe controle en kan mogelijk gesteund worden op functiescheidingen en autorisaties binnen de processen.

In de managementletter hebben wij het college tenslotte aandacht voor de volgende punten gevraagd:

- De waardering van uw vastgoed (als gevolg van uw vastgoedstrategie) en de (mogelijke) impact daarvan op getroffen onderhoudsvoorzieningen.
- Het geven van inzicht in het schattingsproces rondom de waardering van uw grondexploitatie.
- De integrale naleving van het Bbv.
- De tijdige afronding van de verbijzonderde interne controle.
- De inschatting van de verplichtingen inzake de Jeugd en WMO.
- De volledigheid van de lasten en in het verlengde daarvan de toerekening van lasten aan het juiste boekjaar.
- De verwerking van de spaarvoorziening riolering.
- De actualisatie van het normenkader 2019.

Rechtmatigheids- verantwoording

- De zichtbare interne controle op de juistheid van de WNT-verantwoording, in overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019
- De wijziging van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz 2004) en de (mogelijke) gevolgen voor de regiogemeenten waarvoor u deze uitvoert.

Wij verwijzen u verder naar onze managementletter, welke wij op 3 februari 2020 met de audit- en rekeningencommissie besproken hebben.

Rechtmatigheidsverantwoording 2021

In de meicirculaire 2018 heeft het ministerie van BZK aangegeven dat met ingang van het boekjaar 2021 het college van burgemeester en wethouders zelf een rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening moet afgeven. Tot en met de jaarrekening 2020 geeft de accountant bij de jaarrekening van uw gemeenschappelijke regeling een controleverklaring af, met daarin een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid. Dat tweede oordeel, over de rechtmatigheid, verdwijnt vanaf de jaarrekening 2021. Het wordt vanaf dan de taak van het college zelf om zich met de rechtmatigheidsverantwoording te verantwoorden aan de gemeenteraad. Als accountant stellen wij vervolgens vast dat de rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid.

Over de invoering van deze rechtmatigheidsverantwoording en wat dit allemaal voor uw organisatie betekent, is de afgelopen periode (onder andere door het ministerie van BZK, de commissie Depla, de VNG et cetera) veel geschreven. In onze managementletter 2019 gaven wij aan dat, ondanks dat nog sprake was van veel onduidelijkheden, het belangrijk was dat het college op korte termijn begint met de voorbereidingen en een plan van aanpak opstelt. Op basis van dit plan van aanpak en

vervolgens de tussentijdse evaluaties daarbij, kunt u borgen dat u in 2022 in staat bent om de rechtmatigheidsverantwoording op te stellen. Schematisch zien wij dit als volgt (zie hiernaast):

Inmiddels is er meer duidelijk over hoe de rechtmatigheidsverantwoording eruit kan zien er welke acties er (door wie) genomen moeten worden. Op een aantal belangrijke gaan wij hierna nader in.

Modeltekst

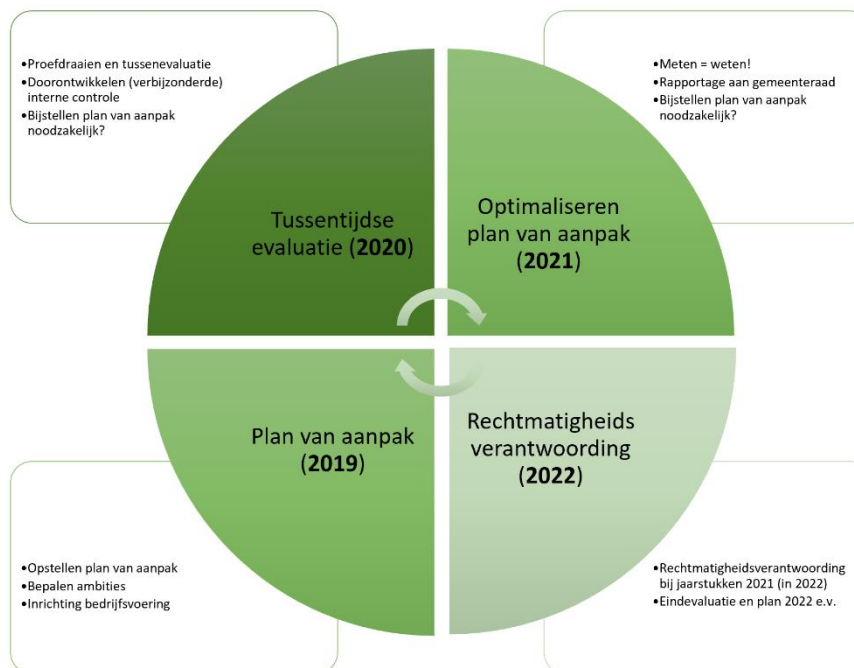
De commissie BBV is gevraagd een standaardtekst op te stellen voor de rechtmatigheidsverantwoording. Deze tekst is inmiddels gepubliceerd en wordt verplicht voorgeschreven. Tekstuele aanpassingen zijn alleen op daartoe aangegeven plaatsen toegestaan. Deze verplichting wordt opgenomen in de (nog te wijzigen) wetgeving.

Commissie BADO

Op 20 maart 2020 heeft de Commissie BADO (Bedrijfsvoering Auditing Decentrale Overheden de notitie Rechtmatigheidsverantwoording gepubliceerd. De doelstelling van deze notitie is om met een handreiking helderheid te scheppen over de gevolgen van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Ook hierin komen de rollen en de verantwoordelijken in terug. Wij adviseren u in uw voorbereiding op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording kennis te nemen van deze notitie.

Grens voor afwijkingen

De grens waarboven afwijkingen in de verantwoording door het college moeten worden opgenomen, wordt door de gemeenteraad bepaald, maar bedraagt maximaal 3% van de totale lasten (inclusief toevoegingen aan de reserves). Deze



rapporteringsgrens geeft aan vanaf welke omvang het totaal van de onrechtmatigheden verantwoord moet worden in de rechtmatigheidsverantwoording. Onder afwijkingen wordt verstaan fouten (dus het niet naleven van wet- en regelgeving) en/of posten waarvan bij het college onduidelijkheid bestaat over de rechtmatigheid (omdat juristen bijvoorbeeld van mening verschillen over een aanbesteding. Benadrukt wordt dat deze onduidelijkheden zich niet een-op-een hoeven te verhouden met het begrip onzekerheden in de controle van de accountant. Het college voert immers geen accountantscontrole uit, maar kan vanuit interne toetsingen en monitoring informatie krijgen over onduidelijkheden die twijfels geven over de rechtmatigheid en uit dien hoofde moeten worden gecommuniceerd met de gemeenteraad.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Deze paragraaf wordt de aangewezen plek om een nadere toelichting te geven door het college op zaken die de rechtmatigheid raken en hoe de beheersing is vormgegeven. Hierbij moet in ieder geval nadere toelichting worden gegeven op alle afwijkingen die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn vermeld. Aspecten die hierbij onder meer in de beschouwingen betrokken worden zijn de tussentijdse communicatie met de gemeenteraad – of de reden waarom deze achterwege is gebleven -, alsmede de maatregelen die zijn genomen om verbeteringen aan te brengen om wet- en regelgeving afdoende in processen te waarborgen.

De rol van de gemeenteraad

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het normenkader (normstelling en risk appetite). Er zal een afstemming vooraf tussen college en raad over inhoud en omvang (normenkader en controleprotocol) moeten plaatsvinden. Het verantwoordingsgesprek zal expliciet met het college in plaats van met de accountant plaatsvinden, waarmee de gemeenteraad ook meer in positie wordt gebracht in haar toezichthoudende rol. De accountant adviseert over de invulling van deze rol.

De rol van het college van burgemeester en wethouders

Rechtmatigheid is een integrale college-verantwoordelijkheid. Het college moet nu zelf verantwoorden/verklaren.

De rol van de accountant

De accountant behoudt de controlerende rol. De scope van de controle is niet meer gericht op rechtmatigheid, maar alleen nog op getrouwheid. Een belangrijk doel is meer steunen op (verbijzonderde) interne controle. Om die reden hebben wij het college in onze managementletter ook geadviseerd om de interne controle verder te ontwikkelen. Verder is een belangrijkere rol voor de accountant weggelegd in de natuurlijke adviesfunctie. Als uw accountant zullen wij u adviseren omtrent de stappen naar 2022.

De accountant controleert de rechtmatigheidsverantwoording (de bewering) van het college in het kader van de getrouwheidscontrole van de jaarrekening met een goedkeuringsmaterialiteit van 1% van de totale lasten (inclusief toevoegingen aan reserves). Het huidige afzonderlijke rechtmatigheidsonderdeel in de controleverklaring komt daarmee te vervallen. De werkzaamheden van de accountant zullen niet wezenlijk veranderen. Met de getrouwheidsverklaring bij de rechtmatigheidsverantwoording geeft de accountant immers impliciet een oordeel over de rechtmatigheid.

5. Overige aangelegenheden

Geen meningsverschil met het college van burgemeester en wethouders

Er zijn geen meningsverschillen met het college van burgemeester en wethouders geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het college en de medewerkers van uw gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bevestigingen van het college van burgemeester en wethouders ontvangen

Wij hebben namens het college van burgemeester en wethouders een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben geen kennis van te rapporteren omstandigheden in verband met het niet-naleven van wet- en regelgeving met uitzondering van onze opmerkingen bij de Europese aanbestedingen en de begrotingsrechtmatigheid bij investeringskredieten.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Uit de door ons uitgevoerde werkzaamheden zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

Geen aanwijzingen van fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het financieel management en de directie van de gemeente Hilversum, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management en directie hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht.

Hoewel wij op grond van de controle- en overige standaarden een kritische houding moeten hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2019 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Uit onze werkzaamheden komt verder naar voren dat het college voldoende belang hecht aan het treffen van maatregelen om fraude te voorkomen. In het eerste kwartaal van 2019 is er een frauderisico analyse /inventarisatie uitgevoerd. De uitkomsten worden besproken met de desbetreffende proceseigenaren en worden meegenomen in de verbeterplannen van de processen. Dit is onderdeel van een bewustwordingsproces. Met name de eerste lijn (proceseigenaren), en de tweede lijn (business control) zijn hiertoe in ontwikkeling. De directeur bedrijfsvoering stuurt deze ontwikkeling de komende periode actief aan. Naar onze mening zijn dit prima stappen die het college heeft genomen en welke ook in de nabije toekomst kunnen leiden tot één overkoepelende gemeente brede frauderisicoanalyse. Een dergelijk document kan dan ook actief met de audit- en rekeningencommissie gedeeld en besproken worden. Met een (actuele) frauderisicoanalyse kan de gemeente de frauderisico's monitoren en periodiek evalueren of de interne beheersmaatregelen nog voldoende effectief zijn om frauderisico's naar een acceptabel en door u geaccepteerd niveau te verlagen.

ER ZOU VRIJDAG 22 MEI NOG EEN STATUSUPDATE KOMEN OVER ACTUALISATIE FRAUDERISICOANALYSE. PER HEDEN HEBBEN WIJ DEZE NOG NIET ONTVANGEN, MOGELIJK NOG AAN TE VULLEN IN RAPPORT.

Bevestiging onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

In overeenstemming met Nederlandse wet- en regelgeving, waaronder de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), dient de externe accountant mogelijke conflicten met betrekking tot zijn onafhankelijkheid, zowel in wezen als in schijn, onder de aandacht te brengen van het college en de gemeenteraad.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Hilversum in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Publieke Sector Accountants beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele

organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle partners en werknemers bij Publieke Sector Accountants.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Publieke Sector Accountants wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Wij zullen dan ook overwegen de gemeenteraad of de auditcommissie te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen. Wij merken op dat er in het kader van onze controleopdracht geen sprake is geweest van een dergelijke bedreiging.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Publieke Sector Accountants, haar partners en haar medewerkers en de gemeente Hilversum, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Publieke Sector Accountants, een bestuurder of interne toezichthouder van Publieke Sector Accountants of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente Hilversum of een bij de gemeente Hilversum betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels. Wij zijn van mening dat de verstrekte en ontvangen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid gepast zijn en derhalve niet tot een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht hebben geleid. Volledigheidshalve merken wij op dat wij geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid hebben verstrekt/ontvangen die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben.

Aanvullende dienstverlening

Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hieronder opgenomen.

Aanvullende dienstverlening

Controle financiële verantwoording procuratiehouderschap GEM Crailo BV

Accountantscontrole financiële verantwoording Bbz 2019 regiogemeenten

Conclusie onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)' en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen Publieke Sector Accountants ingebed. Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Hilversum in 2019 voldoende is gewaarborgd.

Geen fouten en onzekerheden SiSa 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2019 onder SiSa vallen. Wij doen dit met onderstaande tabel, die ook opgenomen moet worden als er geen fouten of onzekerheden geconstateerd zijn. Per regeling is hierin aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

	Nr.	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
	OCW D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	OCW D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016 – 2021	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	OCW D10	Volwasseneducatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	IenW – E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2019	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	H4	Specifieke uitkering Sport	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Strekking controleverklaring rechtmatigheid:		Goedkeurend		
	Strekking controleverklaring getrouwheid:		Goedkeurend		

Controleverschillen

Overzicht van de controleverschillen:

Aard van de fouten en onzekerheden (x € 1.000)	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Fouten		
Afwijkingen Europese aanbestedingsregels	1.100	n.v.t.
Totaal fouten	1.100	n.v.t.
Onzekerheden		
Onzekerheden Persoonsgebonden budgetten Wmo en Jeugdhulp		
Onzekerheden verstrekkingen Jeugd en WMO		
Totaal onzekerheden		

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college bevestigt dat de niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn.

Daarnaast is in de jaarrekening een aantal correcties doorgevoerd naar aanleiding van onze controle. Uw organisatie beschikt over een overzicht van deze correcties.

Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de gemeenteraad (waarvan de was getekend versie in definitieve vorm via iBabs kan worden verspreid), het college van burgemeester en wethouders en het management van uw gemeente en mag niet in zijn geheel of

gedeeltelijk worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Op basis van een verzoek van uw zijde kan de “was getekend”-versie van dit accountantsverslag na onze toestemming ook aan anderen verstrekt worden. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt, op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.